

מתנדבי חברת החשמל לצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה ותרומתם לחברה לאחריה

עמי גלבוע – היסטוריון חברת החשמל

בשנת 1941 נקרא פיבל קנטור, יושב ראש ועד עובדי חברת החשמל, לאליו גולומב וישראל גילי מראשי "ההגנה".

מספר פיבל קנטור בעדותו:

"פנו אלי אליהו גולומב וישראל גילי והטילו עליי לגייס רווקים ובעלי משפחות בלי ילדים. זה היה בשלהי 1941, והם הבהירו שיש די מתגייסים לפלמ"ח. יש לגייס בעלי מקצוע לצבא, אמרו, כאלה שלא יישארו בארץ, כמו מגויסי ה"באפס", אלא ייצאו למדבר המערבי ולאירופה, כדי ללמוד אורחות צבא גדול, להשיג נשק ל"הגנה", במגמה של יצירת קשר עם יהדות צפון-אפריקה ואירופה שבתוך האש.

מייג'ור אהרון, יהודי ששירת בצבא הבריטי, שוחח עמנו בעניין וביקש לגייס בעלי מקצוע. הצבתי תנאי, שגם אני אתגייס, וכן היה. בתל-אביב גייסנו כ-50 איש, וכמספר הזה בכל הארץ. התגייסו גם מנהלים בכירים, כמו ישעיהו דרוז'ר (המתאם בין פר"ש דרום לחברה ב-1938), אהרון יזרעאלי, מנהל אגף הרשת בתל-אביב, זקימוביץ, מנהל בחיפה, שמריהו רוטנברג, גרשוביץ ואחרים.

לא נשלחנו לחיל מקצועי, כי אם ליחידות תובלה (R.A.S.C.). התאמנו כשלושה חודשים בסרפנד (צ'רפיין), ואחר כך נשלחנו למצרים ולמדבר המערבי ליחידות R.A.S.C 178 ו-179. אני עצמי, כקורפורל, עברתי אחר-כך ליחידת מובילי מים. בינואר 1942 נפטר פנחס רוטנברג. המגויסים על מדיהם חזרו לארץ, אך בשל שלג כבד בירושלים הגיעו באיחור ללוויה, ומשהגיעו ניצבו במשמר כבוד על קברו.

כבר מתחילת פעילותם הפעילים מפקד ה"הגנה" ביחידות התובלה, סרג'נט-מייג'ור אליהו כהן (בן-חור), במשימות רכש. אנשי החברה הובילו "רכש" במשאיות על "עסלוג' (רביבים) ופרקו את מטענם. עד להובלתם קברנו את הנשק בחול.

בהמשך המלחמה התקדמנו עם הצבא הבריטי לטוברוק, שם ספגנו הפגזה כבדה ומשם נענו לבנגזי. בבנגזי יצרנו לראשונה קשר עם יהודים והברחנו חלק מהם לארץ. ארגנו ערבי שבת ושירה ישראלית, בשיתוף המקומיים. בבנגזי נסענו לטריפולי ושוב יצרנו קשר עם יהודים, הפעם גם כאלו שהיו בתנועות ציוניות, וגם אנשי המערות. בחופשה הראשונה שקיבלתי נשאתי לאישה את חברתי רחל. מעתה דאגה לה החברה להשלמת מחיה, כפי שעשתה ליתר משפחות המגויסים.

בפלישה לסיציליה ואיטליה התנדבתי לפקד על מחלקת מובילי מים. נחתנו על יד סלרנו ולאחר 3 ימי הפגזה רצחנית התקדמנו לסלרנו".

אחד ממפקדי פלוגת מובילי המים היה מייג'ור מאיר טוביאנסקי, עובד חברת החשמל בירושלים, אשר במלחמת השחרור הוצא להורג כמרגל ובוגד שמסר לבריטים וללגיון את המקומות להם מספקים חשמל. זה המקרה היחידי בו הוצא להורג חייל צה"ל. לימים נערכה חקירה והוא זוכה ונקבר בהר הרצל. עם תום המלחמה עסקו מתנדבי חברת החשמל כמגויסים אחרים בפעולת "רכש" חלק מהם לאור ניסיונם, לקציני בטחון.

חיים לסקוב מונה כאחראי על הביטחון הארצי בחברת החשמל. אברהם אברשה צ'רלין-צור מונה כקצין בטחון במחוז הצפון חלק מונו למנהלי מחלקת התחבורה והכניסו לחברה ציוד חדיש, בו השתמשו במלחמה. במקום משאיות בדפורד אנגליות 4X6 – משאיות 6X6 סיקסווילר אמריקאיות להם הוסיפו מתקן בחזית הרכב לדחיפת עפר שנערם כתוצאה מהפירת בור לעמודי מתח גבוה.

טנדרים דודג' פאואר ווגון 4X4, להם הוסיפו מנוף מלפנים תוך שימוש בכננת (ווינצ') של הרכב. כמוכן, רכשה החברה צמיגים אמריקאיים עם תאים פנימיים – כאשר פוגע כדור בצמיג הוא ממשיך לתפקד. נרכשו גם אופנועים מתקפלים (קורג'י) שהיו בשימוש הצנחנים הבריטיים.

נרכשו קסדות פלדה לעובדי הרשת לשימוש ככובעי מגן.

עבר התנדבותי בצבא הבריטי העניק כבוד וקידום בעבודה ועדיפות בקבלה לעבודה בחברת החשמל.